

Příloha č. 13 – Jakým způsobem vedeme žáky k empatii a prosociálnímu chování

- Od 1. třídy jsou žáci zvyklí na **komunitní kruh** – zde komunikují o všem, co je trápí, z čeho mají radost, na co se těší... Třídní učitel zařazuje četnost komunitních setkání dle potřeby a dle zvyklosti třídy (např. jedenkrát týdně v pondělí, jiné třídě vyhovuje jedenkrát týdně v pátek, další třída organizuje komunitní kruh dle přání žáků – i třeba dvakrát týdně...).
- K podpoře sociálního citění využíváme i **čtenářské dílny a čtenářské lekce**. Pečlivě vybíráme příběhy, články a knihy, které ve škole čteme. Máme několik titulů vhodných pro mimočítankovou četbu (máme dostatečný počet kusů, aby knihu mohla číst celá třída, žáci pak sdílí své pocity, myšlenky...) – např. kniha Domov pro Marťany je o problémech mezi spolužáky a zároveň je v knize přiblížena situace rodiny s mentálně postiženým dítětem. Tato kniha vždy vzbudí velký zájem a žákům je líto, že neexistuje druhý díl. Objevil se i nápad, že napíšíou paní spisovatelce, protože by si druhý díl velmi přáli.
- Ve 4. třídě máme vyučovací předmět **Dramatická výchova**. Někteří rodiče se nejprve obávají, že žáci budou po celý školní rok hrát divadlo (myslí si, že je tento předmět zbytečný), ale celkem brzy je přesvědčíme, že zde žáci rozvíjí své osobnostní a sociální kompetence. Jedna z činností, které se žáci věnují, je improvizace. Je velmi oblíbená a zároveň přínosná pro současný život i pro budoucnost (rychlé reakce na nenadálé situace v běžném životě jistě využijí). Dále si žáci sami připravují scénky, kde mají zkusit vyřešit problém. Hledají různé možnosti řešení konfliktu. Věnují se spolupráci, jsou vedeni k vyslechnutí jiného názoru, k toleranci, pokud spolužák volí jiný způsob jednání. Velmi se nám osvědčilo zařadit tento vyučovací předmět do 4. třídy, tzn. do období, než nastane puberta a žáci budou mít mnoho starostí se svým dospíváním. Potvrzuje se nám, že díky nastaveným pravidlům, partnerskému přístupu a vyzkoušeným postupům při řešení problémů s nimi lépe navazujeme komunikaci i v období puberty.
- Žáci jsou vedeni k tomu, aby řešili i záležitosti, které nejsou jen kladné. Jsou podporováni ve vyjádření negativních zkušeností. Je jim umožněno řešit situace, které jim nejsou příjemné. K tomu například využíváme hru od Mgr., MgA. Zdeňka Šimanovského „**Bodlák a růže**“ (seznámili jsme se s ní na jeho semináři). Zřejmě bude uvedena i v některé z jeho knih.
- o Popis hry: žáci sedí v kruhu, doprostřed kruhu se dá zmuchlaný papír, který je bodlákem a zároveň i růží. Koho něco trápí, má např. nevyřešený problém se spolužákem, může papír vzít, dát ho danému spolužákovi a říci mu, co ho mrzí (např. „Je mi líto, jak jsi mi včera odsekl a že jsi mi nepůjčil pravítko.“), zároveň ale musí říci, že spolužákovi dává i růži a za co ji dostává (musí to být něco pozitivního, např. „Mám rád tvůj humor, vtipy, které říkáš, mě vždy rozesmějí.“). Dotyčný může zmuchlaný papír použít a předat ho někomu dalšímu. Pokud nechce využít této možnosti, položí zmuchlaný papír doprostřed kruhu a může ho vzít kdokoliv další. Tato hra „pročistí vzduch“ ve třídě, žáci lépe snášejí kritiku, když je zakončena jejich oceněním. Často dojde i k tomu, že se žák spolužákovi omluví.
- Jsme přesvědčeni o tom, že k pozitivnímu klimatu školy přispívá fakt, že **žádný problém, se kterým žák přijde, nebagatelizujeme**. Žáky vždy vyslechneme (metodik prevence,

výchovný poradce, třídní učitel, asistent pedagoga...), věnujeme jim pozornost, ale zároveň je vedeme k aktivní účasti na řešení problému. („S čím potřebuješ pomoci? Co očekáváš? Co by ti pomohlo problém vyřešit?“)

- Máme milou zkušenost i ze školní jídelny, kde si pomocná paní kuchařka všimla, že při odnášení nádobí je jedna dívka již několik dní smutná. Ta se jí svěřila, že se jí dva chlapci při obědě posmívají. Paní kuchařka informovala vedení školy, které se problému věnovalo. Díky zpětné vazbě od rodičů dívky se potvrdilo, že posmívání ustalo.
- **Pozornost věnujeme i nově příchozím žákům**, kteří se přistěhovali apod. Vždy se nový žák seznámí se školním preventivním týmem (metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog). Dozví se, jak může jednotlivé pedagogy kontaktovat. Dozví se, kde je ve škole schránka důvěry. Na konci školního roku metodik prevence žáka vyhledá a zajímá ho **zpětná vazba**, jak se mu daří, zda má přátele atd. (zpětná vazba má formu písemnou či ústní).
- Moc hezká akce, kterou zavedl metodik prevence, je **„Dopis ke Dni učitelů“**: přibližně týden před zmíněným svátkem mají učitelé na dveřích třídy/kabinetu/sborovny nadepsanou obálku. Žáci mohou napsat učitelům vzkaz, co u nich oceňují, co se jim při výuce s tímto pedagogem líbí... (je to dobrovolné, ve volném čase píše vzkazy jen ten, kdo chce). 28. 3. učitelé mohou obálky ze dveří odlepit a podívat se do nich. I toto jistě přispívá k citlivosti žáků vůči druhým.
- Velkou příležitostí k prosociálnímu cítění je **akce spolku rodičů**. Rodiče založili zapsaný spolek, který podporuje děti v regionu. Každý rok pořádají akce pro naše žáky (MDD, podzimní tematická procházka noční školou), ale nejprínosnější pro žáky je předvánoční **charitativní akce**. Sami rodiče se žáky vyhledávají rodinu z blízkého okolí, která potřebuje pomoci (postižené dítě, těžce nemocné dítě – takže jeden rodič přichází o práci a musí trávit čas s dítětem v nemocnici). U žáků naší školy pozorujeme, jakou radost mají z obdarování druhého. Některé třídy v podpoře postiženého/nemocného dítěte dále pokračují (po Vánocích mu píšou dopisy, posílají samolepky, doporučují knížku ke čtení apod.).
- Cennou zkušeností jsou pro naše žáky **společné školy v přírodě**. Pokud to jde, tak odjíždí celá škola na jedno pobytové místo. Jezdí s námi i třídy mateřské školy. Ve škole v přírodě probíhá krásná spolupráce mezi staršími žáky (z 2. stupně) a mladšími žáky, včetně dětí z mateřské školy. Například: chlapci malým dětem ochotně pomohou se zavazadly; dívky mladším žákům pomohou vybalit oblečení do skříněk; starší žáci pomáhají při stravování žáků 1. a 2. tříd; žáci předčítají předškolním dětem pohádky na dobrou noc nebo jim čtou pohledy od rodičů. Jsou to nezapomenutelné okamžiky i pro nás pedagogy.

